

Filip Galović
Zagreb

LEKSIČKO BLAGO GOVORA GRADA HVARA

Radoslav Benčić:
Rječnik govora grada Hvara. Fõrske rîci i šõtrije,
Muzej hvarske baštine – Hvar, 2013., 527 str.

U posljednjih je dvadesetak godina objavljen velik broj rječnika čakavskih mjesnih idioma. Autori, bez obzira na svoje leksikografsko i dijalektološko iskustvo, prikupljaju, popisuju i obrađuju leksikografsku građu.

Znano je da su neki hvarski punktovi dobili dijalekatske rječnike (Brusje, Pitve i Zavalala, Vrboska), a novi je rječnik Radoslava Benčića obuhvatio leksičko obilje čakavskog grada Hvara.

Radoslav Benčić (Hvar, 1939.), kao izvorni govornik, upustio se u zahtjevan i složen posao sastavljanja rječnika. S obzirom na to da je veći dio života proveo izvan rodnoga grada i izvan hrvatskih granica, usredotočuje se na govor sredine XX. stoljeća, govor svoga odrastanja i mladosti. No, usmjerivši se ne samo na vlastiti govor i na neke pisane izvore, posljednjih je godina na neumoran način ispitivao, provjeravao i bilježio termine anketirajući niz izvornih govornika starije generacije čime je dobivena vremenska vertikalna od sedamdesetak godina, odnosno rječnik istodobno uključuje leksik sredine XX. stoljeća i leksik sadašnjice. *Rječnik govora grada Hvara* s više od 12 tisuća natuknica, koji je prvo izdanje doživio koncem 2013. godine, izašao je u izdanju Muzeja hvarske baštine – Hvar, a glavna je urednica prof. dr. sc. Sanja Vulić, koja je, zajedno s prof. dr. sc. emeritom Ljerkom Šimunković, bila i recenzentica.

Rječnik govora grada Hvara ima 528 tvrdo ukoričenih stranica, a podijeljen je na tri glavne cjeline: 1. *Tematske grupe riječi* (str. 31 – 80); 2. *Rječnik* (str. 81 – 518); 3. *Gõncice i šõtrije* (str. 519 – 524). Kao što je vidljivo, glavnomu je dijelu priključen dio *Gõncice i šõtrije*, koji obuhvaća nekoliko ogleđa govora što su tonski zabilježeni na kompaktnome disku i priloženi rječniku, te dio *Tematske grupe riječi* koje su semantički klasificirane u 7 skupina i niz podskupina, s ukupno od 5 i pol tisuća riječi. Na samome je početku izdvojena riječ urednice te su istaknuti izvodi iz mišljenja recenzentata. U *Uvodu* je, osim tumačenja kratica te popisa literature kojom se autor koristio u izradi rječnika, naglašen glavni cilj

rječnika, struktura rječnika i metodologija njegove izrade te su ispisane najtemeljitiije značajke govora grada Hvara, među kojima valja staviti naglasak na čakavizam koji je danas ponešto modificiran: fonem /č/ zamijenjen je fonemom /c/, no fonemi /š/ i /ž/ nisu sustavni pa su ovjerene različite mogućnosti: *šetemôna/ setemôna/ šetemôna, žumrôd/ zumrôd/ žumrôd, vicjôz/ vicjôž, žežîn/ žežîn, sôldi/ šôldi*, stoga srednji glasovi u građi nisu bilježeni. Na koncu je rječnika sažeta autorova biografija.

Tematske grupe riječi sačinjava 7 velikih skupina koje se granaju na manje: **1.1. Hvaranin i njegova obilježja** (1.1.1. Tradicionalna imena, 1.1.2. Obiteljski nadimci, 1.1.3. Međuljudski odnosi, 1.1.4. Tijelo, 1.1.5. Zdravstvena stanja, 1.1.6. Osobine ljudi, 1.1.7. Odjevni predmeti i tkanine, 1.1.8. Odjevni dodaci), **1.2. Hvaranin i njegovo okruženje** (1.2.1. Okoliš, 1.2.2. Građevni materijali i načini gradnje, 1.2.3. Kuća, 1.2.4. Unutar kuće, 1.2.5. Alati i oruđe, 1.2.6. Vinogradarstvo, 1.2.7. Prijevoz kopnom, 1.2.8. Podjela vremena, 1.2.9. Brojevi, 1.2.10. Boje, 1.2.11. Duhan i cigarete), **1.3. Kuhinja u Hvaru** (1.3.1. Kuhinjski namještaj i oprema, 1.3.2. Posuđe, 1.3.3. Košare, 1.3.4. Priprema jela, 1.3.5. Vrste jela, 1.3.6. Meso, 1.3.7. Prilozi, 1.3.8. Dodaci hrane i ukusi, 1.3.9. Slastice, 1.3.10. Pića, 1.3.11. Kruh i tjestenina, 1.3.12. Voće iz uzgoja, 1.3.13. Mjere i količine u kućanstvu, 1.3.14. Ostalo), **1.4. Hvaranin i more** (1.4.1. Plovna sredstva, 1.4.2. Dijelovi drvenoga broda, 1.4.3. Oprema drvenoga broda, 1.4.4. Vezovi: Konopi, lanci i kabeli za brodove, 1.4.5. Pomorski manevri, 1.4.6. Pomorska zanimanja: Kvalifikacije, činovi, osoblje na brodu, 1.4.7. Luka i lučka oprema, 1.4.8. Pojave na moru, 1.4.9. Ribolov, 1.4.10. Velike ribe, 1.4.11. Plava riba, 1.4.12. Bijela riba, 1.4.13. Jeguljasta riba – Marlüci, 1.4.14. Riba iz rupa – Riba s dna, 1.4.15. Rakovi, kornjače – Mekušci, 1.4.16. Dijelovi riba, mekušaca, rakova, 1.4.17. Školjke), **1.5. Životinje na zemlji i u zraku; Biljni svijet** (1.5.1. Životinje, 1.5.2. Ptice, 1.5.3. Biljke), **1.6. Aktivnosti izvan kuće i rada** (1.6.1. Religija, 1.6.2. Ratovanje, 1.6.3. Glazbeni instrumenti, 1.6.4. Plesovi, 1.6.5. Igre), **1.7. Govorne forme** (1.7.1. Pozdravi, 1.7.2. Uzvici, 1.7.3. Uzrečice, izreke, poslovice, 1.7.4. Psovke i kletve, 1.7.5. Riječi smutnje i specifičnosti). Sve su natuknice iz tematskih skupina, uz niz novih riječi, obrađene u glavnome dijelu, osim imena, nadimaka, toponima te uzvika, izreka, poslovia.

U glavnome dijelu knjige, *Rječniku*, autor slijedi suvremenu leksikografsku metodu. Natuknice su poredane abecednim redom, tiskane su masnim pismom i navode se u kanonskome obliku, a samo u izdvojenim primjerima drugačije. Odrednice natuknice obuhvaćaju različite oblike, etimologiju (ako je riječ posuđenica i ako je podrijetlo riječi poznato), kadšto gramatičke podatke te ekvivalent ili opis na standardnome jeziku. U stanovitu broju definicija autor se koristi nekim terminima koje su obrađene kao natuknice: **amerikanica**, -e – vrsta američke divlje vinove loze iz koje se kod nas razvila loza otporna na *filosêru* (87); **āšta**, -e (ve. *asta*) – 1. poduži, okrugli komad drva; stijeg; 2. gornji nastavak kolumbe na *prôvi* i na *karmî* broda, statva (90); **balatūra**, -e (sttal. *ballatore*) – trijem ispod *sulōrā* (95); **bruškitāt**,* -ôn (tal. *tirare le bruschette*) – provoditi *bruškît* (113).

Većina leksema sadrži oprimjerenja iz svakodnevne komunikacije ili su preuzeta iz nekoga objavljenoga ili neobjavljenoga pisanoga izvora (razni tekstovi autora-amatera na hvarskome govoru, List župe sv. Stjepana, Glasnik hvarskog karnevala, rukopisne bilješke, zbirke pjesama i sl.), pa se u potonjem slučaju navodi oznaka registra iz kojega je primjer

ekscerpiran: **afidã(t) se**, -ôn se (ve. *afidar*) – pouzdati se: *Nîmoš se u kôga afidãt (Cel.) (= Celegat, karnevalski godišnjak grada Hvara) (85); bacvôra*, -e – vrsta okrugle vrše: *bacvôra pûna crnêjih (Kru.) (= Kruvenica, list župe sv. Stjepana I.) (94); balôtica*, -e (*hibr. dem. prema ve. balota*) – kuglica: *Skûpili su cîlu vriču balôticih o(d) cemprîsa... (IN) (= Ivo Novak – Soletti, Rukopisi) (96)*. I jedni i drugi sustavno su akcentirani, a ako se uzme u obzir i to da su u istima nerijetko zastupljeni oblici različiti od kanonskih, neprijeporno je da su dobar predložak za daljnja proučavanja: **olgrîst**, olgrîzên – otkinuti zubima, odgristi dio: *Njegôv pãs je mojêmu dobôta olgrîza ûho! (328); pecûrva*, -e – općenit naziv za jestivu gljivu: *I ovôde bûde pecûrvi(h), ma mâlo hi kô bëre (347); pêtã, pêtê* – 1. dio stopala, peta: *Udrî son se u pêtû, ne môgu vêć ni hodîť alavîja!; 2. dio čarape, cipele: Cîlo jûtro mendôjên pêtê na kalcêtima (350); salpûša, salpûšica*, -e – nedorasla riba salpa: *U vôršu je bîlo ništô salpûšicîh i šparîcîh (411); vîkãt*, vîcen – vikati: *Kad je pöce vîkãt, prîstrãšila son se; Cã tâko vîceš, ne vîc! (490)*. Kao egzemplifikacije nekad su, uz primjere iz svakodnevnice komunikacije, navedene i poslovice, izreke, frazemi ili sintagme: **glûh**, glûhi; glûhã, glûho; glûho, glûho, *prid.* – koji ne čuje, gluh: *Pröpja je glûh ovî... glûhi čovîk; Pröpja je glûhã ovã... glûho ženã; Pröpja je glûho ovô... glûho stvorênje; Cã ne cûješ, ôl si glûh?; - glûh kakô glûhi kôkot* – koji ne zna pjevati; *- glûh kakô riba* – koji ništa ne čuje; *- glûhi smrîc* – vrsta biljke smriča bez bodljika; *- glûho dôba nôćí* – doba noći kada sve zamre (179); **kôr**, **kôrv**, kârvi – krv: *...zavôrnîť rukôvê i dãť kôrv za pilôta; Njîma su gãnge bîle pröpja u kârvi; - bîť u kârvi* – biti urođeno; *- Kôr nî vodã!* (249); **oltôr**, oltôrã (ve. *altar*) – crkveni oltar; *- Kô je blîžje oltôrã, bôje mîsu slûšo* – fig. Tko je bliže vlastima, bolje prolazi; *- lîzãť oltôrê* – biti fanatični vjernik; *- pôć prid oltôr* – vjenčati se (328).

Fonetske i fonološke inačice dijelom su iste natuknice. Kada inačica nije naznačena zvjezdicom (*) koja upozorava na zastarjeli oblik, prva se od dviju ili više njih u hvarskom govoru smatra frekventnijom, što je potvrdila da je autor dobar poznavalac idioma: **baûl**, **bavûl**, ûlã (ve. *baul*) – 1. putna škrinja; 2. škrinja za rublje (101); **cejadîn**, **cijadîn**, **cjadîn**, -îna – čovjek, osoba, čeljade (121); **jîcê**, jîcã, **îcê**, îcã, – jelo (222); **lemôzina**, **limôzina**, -e (ve. *lemosina*, tal. *limosina*) – milodar (daje se u crkvi) (267); **lerôj**, **alerôj**,* **relôj**,* -ôja *m* (ve. *relogio*, *reloio*) – 1. sat (uređaj); 2. Lerôj (gradski sat) (267); **ligãambe**, **ligômbe**,* *ž mn* (ve. *ligambe*) – podvezice za čarape (269). Ako inačice nisu popisane jedna ispod druge ili na istoj stranici, a kako bi se omogućilo lakše nalaženje takvih riječi, naznaka v. usmjeruje na glavnu inačicu, to jest natuknicu pod kojom je potpuna obrada: **alerôj**, v. **lerôj** (86), **relôj**,* v. **lerôj** (400); **bavûl**, v. **baûl** (101); **cijadîn**, v. **cejadîn** (123); **cimprîs** v. **cemprîs** (124); **îcê**, v. **jîcê** (196); **limôzina**, v. **lemôzina** (270).

Heterofoni, tj. leksemi koji imaju jednak fonemski slijed, ali različite akcente (odnosno kada u govoru ista riječ može imati različito mjesto ili vrstu akcenta), pripadaju istoj natuknici: **bôžji**, **bôžji**, -a(o), -o, *prid.* – koji se odnosi na Boga (110); **natecêno**, **natecenô**, *pril.* – natečeno (310); **nôc**, **nôc**, *zamj.* – na što, na čemu (315); **vêdro**, **vêdro**, *pril.* – vedro (o nebu) (487).

Homonimi se uglavnom donose kao zasebne natuknice s eksponentom: **bankîna**¹,* -e (tal. *panchina*) – drvena klupa, iznosila se pred kuću (96) i **bankîna**²,* (ve. *banchina*) – ravno mjesto pogodno za pristajanje (96); **bôva**¹, -e (ved. *bova*) – plivajući znak ili vez na

moru, plutača (110) i **bôva**², -e (ved. *bova*) – povjetarac (110); **fila**¹, -e *ž* (ve. *fila*) – red, rep (164) i **fila**², -e *ž* (njem. *Fulle*) – nadjev (u kolačima) (164); **mûl**¹, mula (ve. *molo*) – mali gat, pristan; malo veći *molët*; *usp.* *molët* (298) i **mûl**², *mûlä m* (ve. *mulo*) – domaća životinja, križanac konja i magarice (*ugöte*) (298); **pulicija**¹, -e (tal. *pulizia*) – čistoća (387) i **pulicija**², -e (tal. *polizia*) – policija; *usp.* *milčija* (387).

Homoforni koji su različite vrste riječi čine odvojene natuknice: **brät**, bräta – brat (111) i **brät**, bëren – brati, ubirati (111); **dukät**,* *dukäta* (ve. *ducato*) – zlatni novac (prvo u Veneciji), dukat (152) i **dukät***, -ôn (tal. *educare*) – odgajati, učiti koga (152); **karcät**, -ôn – utovarivati (235) i **karcät**, *karcäti*, -a(o), -o, *prid.* – napunjen, nakrcan pri utovarivanju (235); **sïc**, -a *m* (ve. *secio*) – metalna (sada uglavnom plastična) posuda za vodu, nosi se u jednoj ruci, vjedro (414) i **sïc**, *sïcën* – sjeći (415).

Vrlo je mali broj natuknica u cijelosti identičan kanonskomu obliku ekvivalenta u standardnome jeziku: **bröd**, bröda – brod (112); **gríz**, -a – pšenična krupica, griz (185); **ùprava**, -e – uprava (480), a pokoje su u homografskome odnosu: **iseljenik**, -ikä – koji je otišao u inozemstvo, iseljenik (205); **mladić**, -a – momak, mladić (292); **suböta**, -e – subota (430).

Derivirani su oblici obrađeni kao različite natuknice: deminutivi: **košetüć**, -a – (*hibr. dem.* prema ven. *coseto*) – butić (252); **kurdëlica**, -e (*hibr. dem.* prema ve. *cordela*) – tanja vrpca (260); **škarpunüć**, -a (*hibr. dem.* prema ve. *scarpion*) – mali škarpün (*Scorpaena porcus*) (443); **tëcica**, -e (*hibr. dem.* prema ve. *tecia*) – manja *tëca* (463); **žalcë**, -ä – malo žaló, *usp.* *žölö* (514); augmentativi: **kozetüna**, -e – 1. velika stara koza; 2. *pogr.* ženska osoba nedolična izgleda ili ponašanja (253); **mišüna**, -e – veliki mijeh, mješina, *usp.* *mîh* (291); **tilësüna**, -e – glomazno tijelo, stas, truplo, *usp.* *tülo* (465); glagolske imenice: **brëconje**, -a – tužno zvonjenje (lagano udaranje klatnom u jednu stranu tvona), *usp.* *angunüja* (111); **frajönje**, -a *sr* (*hibr.* prema ved. *fraiar*) – veselo trošenje, slavljenje, bančenje (168); **kolëndronje**, -a *sr* (*hibr.* prema lat. *colendae*) – pjevanje po kućama za novogodišnje blagdane (244); **nodönje**, -a – nada, nadanje (315); **provjönje**, -a – pripovijedanje (385).

Zbirne imenice u pravilu nose posebne natuknice: **bräca**, -e *ž zb* – braća (111) i **brät** (111); **cvüće**, -a *sr zb* – cvijeće (128) i **cvüt** (128); **küće**, -a *sr zb* – kite divljeg raslinja, hrana za koze (240) i **küta** (241); uz iznimku **lüst**¹, -a/ **lüšće**, -a *sr zb* – list/lišće (271). Imenice koje imaju samo oblik množine obično imaju kraticu *mn* kada su posuđenice, a kraticu *plt* kada su hrvatske riječi praslavenskoga podrijetla: **gvönti**, -ih, *m mn*, **gvönte**, -i, *ž mn* (ve. *guanti*) – rukavice (189); **mudönte**, -ih *ž mn* (ve. *mudande*) – gaćice (298); **östi**, -ih *ž mn* – ribolovni alat (333); **nöžice**, -ih *ž plt* – pribor ili alat za rezanje, nožice, škare (317); **vröta**, *sr plt vröt*, *vrötih* – 1. vrata na zgradama, 2. morski tjesnac (495). Kao imenice u množini navode se one imenice čiji množinski oblik u govoru prevladava: **cörü**, *cörüih m mn* – čarolije, uroci (126); **kalcëte**, -ih *ž mn* (ve. *calzete*) – čarape (230); **njöki**, -ih *m mn* (ve. *gnocchi*) – okruglice od tijesta ili krumpira (317); **šküre**, -ih *ž mn* (ve. *scuro*) – prozorski kapci bez žaluzina (445).

U opisu imenice rijetko se bilježi oznaka roda: **barsčön**, *barsčäna* – divlja biljka penjačica, bršljan (*Hedera helix*) (98); **bogatün**, -ünä, *m – pogrđ.* bogataš (108); **buhä**, -ê – buha (115); **büšta**, -e (ve. *busta*) – 1. kuverta, omotnica; 2. sklopnica, kutijica, futrola (117);

caklō, -ä – staklo (120); **cvīt**, -a m – cvijet (128). Uz natuknicu se donosi oblik genitiva jednine, ili samo nastavkom ili u cijelome obliku ako je različit od nominativa jednine: **inkārat**, inkōrta (ved. *incarto*) – žbuka (201); **jedīnāc**, jedīnca – jedini sin, jedinac (222); **južīn**, -a – slabiji JI vjetar, slabije jugo (225); **kafāna**, -e – kavana (229); **kājak**,* kōjka – zub umnjak kod mule, mazge (229); **prūt**, prūtā – gipka šiba vinove loze, prut (386); **regrūt**, -a (njem. *Rekrut*) – novak u vojsci (400).

Pridjevi su navedeni s nastavcima za neodređeni i određeni oblik, odnosno imaju uglavnom šest oblika – dva za muški, dva za ženski i dva za srednji rod: **adāt**, adāti, -a(o), -o, *prid.* (ve. *adato*) – prikladan, po mjeri, podoban: *Pokrije se adātin pōkrivon...; usp. adatōn* (84); **aštūt(i)**,* -a(o), -o, *prid.* (tal. *astuto*) – domišljat, spretan, prepreden: *Aštūt je ovī... aštūti covīk; Aštūta je ovā... aštūto ženā; ... aštūto ditē ... aštūt je Tōma; uobič. fūrbast* (91); **grīšan**, grīšni, -a(o), -o, *prid.* – grešan: *Grīšan je... grīšni covīk; Grīšna je... grīšno ženā; Grīšno stvorēnje; nov. grīšan* (185); **mlōd**, mlōdi; mlōdā, mlōdo; mlōdo, mlōdo, *prid.* – mlad: *Jōš je mlōd... ovī mlōdi covīk; Jōš je mlōdā... ovā mlōdo žēnska; Jōš je mlōdo... ovō mlōdo stvorēnje; supr. stōr* (292).

Natuknica je glagola redovito infinitiv, izuzev oblika **grēn** – *idem* (prez. *glagola* hodīt – *starije* grēst) (184) čiji se infinitiv ne upotrebljava. Uz natuknicu nahodimo oblik 1. lica jednine prezenta osim kada glagol ima samo 3. lice prezenta: **čīstīt**, -in – čistiti (125); **daržīt**,* **dažīt**,* -ī – kišiti (137); **imbalāt**,* -ōn (tal. *imballare*) – zamotati, spakirati (196); **lampāt**, -ō (ved. *lampar*) – sijevati (265); **prōc**, prōjden – proći (381). Glagoli koji mogu imati povratno značenje registrani su pod istom natuknicom, a zamjenica se navedena je u zagradama: **apelāt** (se), -ōn (tal. *appellare*) – pozvati, prizvati, apelirati (88); **hītīt** (se), -in – baciti (se) (192); **hmūtōt** (se), -on – mučkati (se) (193); **jīdīt** (se), **īdīt** (se) (j)īdin – 1. ljutiti koga; 2. ljutiti se (223). Glagoli različita vida nose posebne natuknice koje su samo ponekad upućene jedna na drugu: **izmaškināt**, -ōn – raskrčiti neobrađeno zemljište, iskopati pijukom (*maškīnon*); *usp. maškinat* (215) i **maškināt**, -ōn (v. *maškīn*) – kopati pijukom; *usp. izmaškināt* (285); **izbrūsīt**, -brūsīn – izbrusiti; *usp. brūsīt* (212) i **brūsīt**, brūsīn – brusiti (113); **narēst**, -rēstēn – narasti (309) i **rēst**, rēstēn – rasti (401); **umīrot**, umīren – umirati; *usp. umrīt* (479) i **umrīt**, ūmren – umrijeti; *usp. pōrtit*, umīrot (479); **zazvīžjot**, -zvīžjen – zazviždati (507) i **zvīžjot**, -en – zviždati (511); **zazvonīt**, -īn – pozvoniti, zazvoniti (507) i **zvonīt**, -īn – zvoniti (511).

Nepromjenjive vrste riječi imaju oznaku koja signalizira vrstu riječi: **āl**, *upit. čest.* – *nov. zar* (86); **āla!**, *uzv.* (ve. *ala*) – 1. vrlo neformalni pozdrav, najčešće u prolazu; 2. uzvik naglašavanja, poticanja, ‘hajde’ (86); **bārž**, *pril.* – vjerojatno, možda, valjda (99); **īzmeju**, **meju**, *prij.* – između (215); **jērbo**,* *vezn.* – jer (222); **kolo?**, *prij.* – uokolo, okolo, oko (244); **nīmīga**, **nemīga**, *vezn.* (prema ve. *miga*) – kamoli (314); **nimo**, *pril.* – mimo (314); **đboj!** *uzv.* – jao! ajme! (321); **pōvrāgu**, *pril.* – dovrāga (371); **svēudij**,* *pril.* – stalno, neprestano, sveudilj (433); **ter**,* *vezn.* – te (464); **utō**, *vezn.* – u taj čas (482). Uz priloge su navedeni i komparativi: **kripno**, *pril./ kripnīje, komp.* – hranjivo, krepko/krepkije (o hrani) (255); **lāsno**,* *pril./ lāsnje, komp.* – lako, olako (265); **nīsko**, *pril./ nīžje, komp.* – nisko/niže (314); **rāno**, *pril./ ranīje, komp.* – rano/ranije (393); **ūsko**, *pril./ ūžje, komp.* – usko/uže (481).

Kod natuknica koje nisu ovjerene u različitim oblicima, a niti se mogu pretpostaviti, konsekventno stoji kratica *nepr*: **bondanjēnte**,* *m nepr.* (ve. *bondagnente*) – onaj tko nije dobar ni za kakav posao (109); **dōba**, *sr mn nepr.* – vremenski odsječak, doba (145); **kavatāpi**, *m nepr.* (tal. *cavatappi*) – vadičep (239).

Onomastičko je blago dobro zastupljeno u rječničkoj građi. Osobna imena i obiteljski nadimci ispisani su u tematskim grupama riječi (usp. 1.1.1. **Tradicionalna imena**; 1.1.2. **Obiteljski nadimci**) pa se ne ponavljaju unutar rječnika. Sporadično pod natuknicama nalazimo pokoji osobni nadimak: pod **glavešīna**, -e uvršten je nadimak *Glavešīna* (179); pod **gōbo**, -ota zabilježen je nadimak *Gōbo* (179), a neke saznajemo iz oprimjerenja: *A na ovū bōndu... isprūži se Dīnko Mūto*, što je registrirano pod natuknicom **mūto**, -ta (300). Egzemplifikacije nude prikladnu količinu muških i ženskih osobnih imena: *Šjora Vīra se banjō...* pod natuknicom **banjā(t) se**,* -ōn se (97); *Bara Mīko Kōštro je bī bidēlo, īsto tāko i stōri Pīno, a i stōri Fīo* pod natuknicom **bidēlo**,* -ota (103); *Bara Vīsko Barāta je bī fjorōnt* pod natuknicom **fjorōnt**,* -a (166); *Tōma natrūha Mōndicu...* pod natuknicom **natrūhlit**, -trūhnen (311); *Barba Prōšpe, na timūn svojē gajēte...* pod natuknicom **pjenavōće**, *pril.* (355); *Pokōjni Bēpo; Pokōjno Lūce* pod natuknicom **pokōjan**, *pokōjni*; -na(o); -no (362); *Stōri Mōrko sīdri gajētū...* pod natuknicom **sīdrit**, *sīdrin* (415); *Šjor Karmēlo, špicjōr* pod natuknicom **špicjōr**,* -ōrā (449); *Jelīna, onāko vīzjasta i ažveltīna* pod natuknicom **vīzjast(i)**, -a(o), -o, *prid.* (491); *študjāt kakō tetē Lūkre ili Perīna, Lūce, Natālīja, mīsidu krūh* pod natuknicom **študjāt**, -ōn (455).

Među rječničkim natuknicama nahodimo i neke teonime i marionime: **Bōg**, *Bōga* – Bog (106); **Dīvā** -ē, **Dīvīca** -e, **Blōžēno Dīvīca**, **Dīvīca Marīja**, -e, -e – Isusova majka (144); **Gōspā**, -ē – Majka Božja, *Gospa* (182); **Isūs**, **Isūkarst**, -a (lat. *Iesus Christus*) – Isus, Isus Krist (210). U tematskome su rječniku u zasebnim odjeljcima izdvojeni nazivi za vjerske blagdane i svetkovine u Hvaru (usp. 1.6.1.6. **Vjerski blagdani i dijelovi crkvene (liturgijske) godine**; 1.6.1.7. **Svetkovine u Hvaru**), a potonji se navode ili samostalno ili u sklopu određenih rječničkih natuknica: pod natuknicom **bīl**, *bīli*; *bila*, *bīlo*; *bilo*, *bīlo* stoji naziv **Bīlo subōta** – Velika subota (103); **Božīć**, -a – Božić, a ondje je zabilježeno i - **parvī Božīć** – stari pučki naziv za Sve svete (110); **Bōžji dōn**, *Bōžjega dnēva* – crkveni blagdan, Tijelovo (110); pod natuknicom **Gōspā**, -ē – Majka Božja, *Gospa* evidentirano je nekoliko naziva: - **Gōspā Kandelōra** – vjerski blagdan, Svijećnica (2. veljače), - **Gōspā Luncjōta** – Blagovijest (25. ožujka), - **Gōspā o(d) Kruvēnice** – *Gospa* od barjaka hvarskog, - **Vēlo Gōspā** – blagdan Uznesenja Bl. Djevice Marije (15. kolovoza), - **Mōlo Gōspā** – blagdan Rođenja Bl. Djevice Marije (8. rujna) (182); pod natuknicom **nedīja**, -e notirano je - **Nedīja o(d) pōlme** – vjerski blagdan, nedjelja prije Uskrsa, Cvjetnica (312); **Sēnsa**,* (ve. *Sensa*) – Spasovo, *Uzašāšće* (414); **Svēti Antōnij**, -ega, -a – blagdan (nekada slavljjen procesijom, 13. lipnja) (432); **Svēti Antōnij Opāt**, -ega, -a, -āta – blagdan (17. siječnja) (432); **Svēti Benedī(k)t**, -ega, -a – blagdan (21. ožujka) (432); **Svēti Bjōž**, -ega, -a – blagdan (3. veljače) (432); **Svēti Prōšper**, -ega, -a – blagdan (suzaštitnik grada Hvara, 10. svibnja) (433); **Vodokāršće**,* -a – blagdan Bogojavljenja, Sveta tri kralja (492) itd.

Dio je toponima markiran u tematskome rječniku (usp. 1.2.1.3. **Toponimi za mjesta na moru**: - **Otoci, otočići, hridi pred Hvarom**; - **Uvale i uvalice na Paklenim otocima**; - **Rtovi**

na **Paklenim otocima**; - **Uvale, uvalice**; - **Rtovi**) koji se ne obrađuju unutar natuknica osim termina romanskoga podrijetla, zatim **Četvrti u Hvaru** te **Gradovi, lokaliteti** koji se donose među natuknicama i **Važnija naselja na otoku Hvaru** koji nisu dijelom obradbe. Neki su od ilustrativnih primjera: nesonimi: **Brôc**, Brôcä – otok Brač (112); **Fôr**, Fôrä (grč. *Pharos*, rom. *Pharia*, stslav. *Fara*) – otok i grad Hvar (167); **Paklëni otôci**,* -ih, ih – otoci JZ od grada Hvara, Pakleni otoci; *uobič.* Škôji (339); mikrotoponimi: **Gojåva**, -e (180); **Påis**, -a (tal. *paese*) (338); **Zakaštíl**, -íla (prema tal. *castello*) (501); **Zåstup**, -a (505); egzoni-mi: **Bonezåjer**,* -a (španj. *Buenos Aires*) – Buenos Aires (109); **Nëvjork**,* -a (engl. *New York*) – New York (313); **Trëšt**, -a (tal. *Trieste*) – Trst (470); oronimi: **Vëlo glôvå** i **Môlo glôvå** pod natuknicom **glôvå** (179); hidronimi: **Tlåntik**,* -a (tal. *Atlantico*) – Atlantski ocean, Atlantik (467), a isti je ovjeren u egzemplifikaciji natuknice **navigåt**, -ôn: *Navigô je ôn dëset gödišć po Tlåntiku!* (311).

Etnici, etnonimi i ktetici znatno su zastupljeni u građi: **Inglëz**, -a/ **Inglezica**, -e/ **inglëški**, -ega (tal. *inglese*) – Englez/Engleskinja/ engleski (201); **Splícåni**, -ina/ **Splícånka**, -e/ **splíski**, -ega – Splićanin/ Splićanka/ splitski (423); **Starogråjåni**, -ina/ **Starogråjka**, -e/ **starogråjski**, -ega – iz Staroga Grada na Hvaru: Starograđanin/ Starograđanka/ starograđanski (426); **Taljônac**, Taljônca/ **Taljônka**, -e/ **taljônski**, -ega – iz Italije: Talijan/ Talijanka/ talijanski (461); **Varbôvjåni**, -ina/ **Varbôvka**, -e/ **varbôski**, -ega – iz mjesta Vrboske na Hvaru: Vrbovljanin/ Vrbovljanka/ vrbovljanski (486); **Višåni**, -ina/ **Viška**, -e/ **viški**, -ega – s otoka Visa: Višanin/ Višanka/ viški (491); **Vlåh**, Vlåha/ **Vlåhinja**, -e/ **vlåški**, -ega – iz Vlaške; Vlah/ Vlahinja/ vlaški (491), a mnogi su dijelom oprimjerenja: *Onå Brüşka ca jë baratåla kozlîca za spîzu* pod natuknicom **baratåt**, -ôn (97); *Taljônci üvik navôlidu za feragôsto* pod natuknicom **feragôsto**, -a (163); *Pöceli su Grôbjåni napûšcå(t) selô* pod natuknicom **napûšcåt**, -pûšcôn – napuštati (309); *Pöceli su Inglëži špešije narucivot bîru* pod natuknicom **narucivot**, -íjen (309); *Ka(d) su Taljônci pôrtili, a Njëmci dôšli, pûno je nåših išlo u zbjëg u El-Shåt* pod natuknicom **zbjëg**, -a (507). Dakle, u istoj se natuknici donosi etnik za mušku osobu, etnik za žensku osobu i ktetik, a iznimkom je natuknica **Milnårani**, -ina – stanovnik Milne na Hvaru (289) gdje izostaje etnik za žensku osobu i ktetik.

Biljno i životinjsko nazivlje vrlo je učestalo. Osim što su popisani u tematskome rječniku (ribe, rakovi, kornjače, mekušci, školjke i ostali navode se u odjeljku 1.4. **Hvaranin i more**, a ostale životinje i biljke u odjeljku 1.5. **Životinje na zemlji i u zraku; biljni svijet**), obrađuju se i u natuknicama. Uz nazive je ispisan i latinski naziv: **arbûn**, arbûnä, *m* (ved. *arboro*) – bijela morska riba roza boje (*Pagellus erythrinus*) (89); **faganël**, -a (ve. *faganelo*) – vrsta ptice pjevice iz porodice zeba, konopljarka, stanarica na Hvaru, 'juričica' (*Acanthis cannabina*) (160); **kosmëj**, **košmëj**, -mëjå *m* – vrsta kosmatog raka (*Eriphia spinifrons*) (251); **levônda**, -e (ve. *lavanda*) – biljka od koje se dobiva eterično ulje, lavanda (*Lavandula officinalis*) (268); **nëšpula**, **nëšpola**, -e (ve. *nespola*) – mušmula (stablo *Mespillus germ.* i plod) (313); **pågar**, -a (stdlr./lat. *pagurus*, ven. *pagaro*) – vrsta cijenjene bijele ribe (*Pagrus vulgaris*) (338); **smargôrica**, **šmargôrica**, -e – vrsta insekta, stonoga (*Schizophyllum sabulosum*) (420); **škarambëž**,* -a (jul. *scarabazt*) – kukac sličan žoharu, strizibuba (*Cerambix cerdo*) (442); **tustocël**, -cëla – biljka mesnatih listića, tustočel, babljača, *divjô zëje* (*Urospermum*) (474).

Rječnikom su obuhvaćena mnoga semantička polja, odnosno sveukupan čovjekov materijalni i duhovni život. Prvenstveno je bio zamišljen kao rječnik romanizama, no ukazala se potreba da se unesu i riječi primljene iz drugih jezika, kao i one hrvatskoga korijena. Tim se pristupom ušlo u mnoge leksičke slojeve ovoga gradskoga govora kako bi se u cijelosti prezentirala heterogenost i bogatstvo leksika. Uz stare hrvatske riječi izuzetno su brojne romanske posuđenice, što je svojstveno čakavskim idiomima, ali i drugim uzobalnim hrvatskim govorima, no nailazimo i na stanovit broj orijentalizama, germanizama, anglizama i sl. Benčić, slijedeći suvremenu leksikografsku metodologiju, popisuje i obrađuje više od 12 tisuća natuknica.

Premda je autor na početku rječnika iznio vrlo sažete značajke govora i možda je trebalo istaknuti više jezičnih karakteristika, građa nudi vrijedne egzemplifikacije iz kojih se može ekscerpirati znatan broj fonoloških i morfoloških, ali i sintaktičkih, semantičkih i tvorbenih osobitosti.

Zahvaljujući autorovu poznavanju govora, njegovu novijemu terenskomu bilježenju i načinu označavanja u rječniku, jasno je uočljivo što je bilo osobito za govor sredine prošloga stoljeća a što je osobito za današnji govor, što je danas u govoru prisutno a što je nekoć bilo, odnosno moguće je iščitati koje su promjene u posljednjih pedesetak i više godina zahvatile hvarski idiom i kojim smjerom idu.

Izdanjem vrijednoga i opsežnoga *Rječnika govora grada Hvara* Radoslava Benčića predstavljen je leksički fond govora grada Hvara. On je istodobno značajan prinos dijalektologiji i leksikografiji, ali i dragocjeni spomenik staromu i mladomu Hvaraninu jer čakavska rič nije samo dijelom jezika, već u sebi nosi biljeg kulture, tradicije i identiteta.